

ПОТЕНЦІАЛ МИСТЕЦТВА ДИЗАЙНУ
У ФОРМУВАННІ ХУДОЖНЬОГО ДОСВІДУ СТУДЕНТІВTHE POTENTIAL OF THE ART OF DESIGN
IN THE FORMATION OF STUDENTS' ART EXPERIENCE

У статті йдеться про пошук інноваційних підходів у підготовці майбутніх фахівців, що визначає особливі вимоги до системи професійної підготовки студентів, розвитку їхньої проектно-культури та формування художнього досвіду. Зазначається, що освіта як сфера соціальної практики повинна стати конструктивним фактором еволюції суспільства. Першим напрямом вирішення цього завдання є перехід від окремих альтернативних наукових педагогічних шкіл до системи варіативних інноваційних технологій у контексті сучасної педагогіки розвитку. Перспективною є ідея створення навчальних програм з урахуванням освітніх властивостей мистецтва дизайну. Проаналізовано зміст освітніх програм і можливості використання навчально-виховних властивостей мистецтва дизайну в освітньому середовищі. Розроблено та представлено пробний варіант змісту занять із дисципліни «Основи дизайну».

Зазначено, що орієнтація педагогічної громади на виявлення ініціативності, підприємливості у студентів, на їхнє культурне самовираження, не лише на пізнання й перетворення світу, але й на проектування нової реальності, у якій би краса із доцільністю утворювали синтез нової якості, синтез освітньо-культурний, конструктивний має значний виховний потенціал, який би повноцінно відображав зміст національної ідеї в українській педагогічній думці.

Окреслено, що дизайн загалом і участь студентів у розробці «світу речей» зокрема створюють особливі умови для задоволення їх інтересів і потреб, формування художнього досвіду як необхідної умови вдосконалення освітнього середовища. Дизайн має стати не лише методом конструктивної взаємодії особистості із предметним довкіллям, але й новою перспективною формою взаємодії учасників навчально-виховного процесу.

Ключові слова: творча діяльність, художній досвід, мистецтво дизайну, дизайн-діяльність, проектна робота.

The article deals with the search for innovative approaches in the training of future specialists, which defines the special requirements for the system of professional training of students, the development of their project culture and the formation of artistic experience. It is noted that education as a sphere of social practice should become a constructive factor in the evolution of society. The first direction to solve this problem is the transition from some alternative scientific pedagogical schools to the system of variational innovative technologies in the context of modern pedagogy of development. The idea will be to create curricula that take into account the educational properties of the art of design. The content of educational programs and the possibilities of using the educational and educational properties of the art of design in the educational environment are analyzed. A trial version of the content of the lessons in the discipline "Design basics" was developed and presented.

It is pointed out that the orientation of the pedagogical community to show initiative, entrepreneurship in students, their cultural expression, not only to cognition and transformation of the world, but also to the design of a new reality, in which beauty would expediently form a synthesis of a new quality, an educational-cultural synthesis, constructive has considerable educational potential that would fully reflect the content of the national idea in Ukrainian pedagogical thought.

It is emphasized that the design in general and the participation of students in the development of the "world of things" in particular create special conditions for meeting their interests and needs, forming the artistic experience as a necessary condition for improving the educational environment. Design should become not only a method of constructive interaction of the individual with the subject environment, but also a new perspective form of interaction between the participants of the educational process.

Key words: creative activity, artistic experience, design art, design activity, project work.

УДК 378.016: 7.012
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2019.21.1-37>

Ганжа М.В.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри образотворчого
та декоративно-прикладного мистецтва
Рівненського державного гуманітарного
університету

Постановка проблеми в загальному вигляді. Становлення ринкових відносин у суспільстві окреслює необхідність якісної підготовки фахівців нової генерації, здатних забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної продукції шляхом удосконалення її естетичних якостей. Сучасне суспільство має розробляти такі освітні та культурні стратегії і політику, які б сприяли передачі та збереженню культурних і естетичних цінностей та самобутніх рис, що розвивають і зміцнюють культурне розмаїття світу.

Проблема відтворення інтелектуального й національного потенціалу суспільства, яка зумовлює зміни в його змісті й призводить до пошуку інноваційних підходів у підготовці май-

бутніх фахівців, визначає особливі вимоги до системи професійної підготовки студентів, розвитку їхньої проектно-культури та формування художнього досвіду, тривалий час розглядалася в контексті розвитку освіти і культури [7, с. 5].

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Дослідженню цього питання присвячено низку наукових праць із філософії освіти (В. Андрущенко, А. Герасимчук, І. Зязюн, В. Кремень); з професійної і педагогічної освіти (О. Антонова, І. Бех, Г. Васянович, С. Вітвицька, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, В. Євтух, С. Лісова, Н. Ничкало, Н. Сейко); з теорії дизайну і художньої творчості (Л. Безмоздін, О. Бойчук, М. Воронов, О. Генісаретський, В. Даниленко, О. Дем'янчук, Л. Оршан-

ський, В. Папанек, В. Прусак, В. Сидоренко); з теорії і практики мистецької освіти й естетичного виховання (В. Бутенко, Г. Гребенюк, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, В. Радкевич, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Тименко, О. Шевнюк та інші).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема формування художнього досвіду студентів засобами дизайну не стала предметом спеціального дослідження.

Метою статті є орієнтація педагогічної громадськості на виявлення ініціативності, підприємливості у студентів, на їхнє культурне самовираження, не лише на пізнання й перетворення світу, але й на проектування нової реальності, у якій би краса із доцільністю утворювали синтез нової якості, синтез освітньо-культурний, конструктивний, який би повноцінно відображав зміст національної ідеї в українській педагогічній думці. Дизайн має стати не лише методом конструктивної взаємодії особистості із предметним довкіллям, але й новою перспективною формою взаємодії учасників навчально-виховного процесу.

Виклад основного матеріалу. Особливе місце у вирішенні зазначених завдань належить освітнім закладам. Аналіз стану виховної роботи в сучасних ЗВО дає підстави стверджувати, що в освітянських колективах неабияку роль відведено спрямуванню студентів на ініціативність і творчість, а також на розвиток потреби у творчості, культурному самовираженні студентів. Актуалізація проблеми виховання особистості стимулює оновлення методик навчання та виховання.

Вітчизняні та зарубіжні дослідження доводять, що змістовим підґрунтям естетичного виховання особистості є мистецтво: скульптура, живопис, музика, хореографія, прикладне мистецтво, театр, кіномистецтво тощо. Нині змістовий синтез мистецтва і технології набуває нової якості – дизайну, сутність якого полягає в художньому проектуванні предметного середовища на засадах гармонійного поєднання краси й доцільності. Завдяки реалізації інформаційно-естетичної, соціально-культурної та споживчо-утилітарної функцій дизайну стає можливим створення гнучкої системи виховання, що враховує не лише суспільні потреби художнього проектування предметного довкілля, а й задовольняє мистецькі запити та інтереси студентів.

Мистецтво дизайну має унікальні можливості впливу на людину, тому художньо-естетичне виховання потрібно розглядати не лише як набуття художніх знань і вмінь, а як унікальний засіб особистісного розвитку, формування художнього досвіду студентів на основі виявлення їхніх індивідуальних здібностей. Доцільність означеного питання зумовлена необхідністю посилення уваги на загальнодержавному рівні до художньо-естетичного розвитку студентів; використання потужного навчально-виховного потенціалу мистецтва дизайну і недостатнього використання його засобів на заняттях. Зважаючи на актуальність досліджуваної теми, автор вважає за доцільне розроблення і реалізацію регіональних програм із формування художнього досвіду студентів засобами мистецтва дизайну.

Ефективною формою організації естетичного виховання та формування художнього досвіду студентів зокрема є заняття з дисципліни «Основи дизайну». Вибір цієї форми як пріоритетної пояснюється тим, що, зважаючи на особливості організації освітнього процесу у ЗВО, педагоги мають змогу залучити до виховної роботи студентів різних спеціальностей.

Дисципліна «Основи дизайну» висвітлює теоретичні питання дизайну, зберігаючи свою значимість у різних галузях. Метою викладання дисципліни є прищеплення вміння аналізувати сучасні дизайн-рішення на основі використання останніх інформаційних технологій; розуміння сучасних концепцій дизайну, понять, методів; набуття студентами сталої системи знань із теорії та методики дизайну; формування національно-свідомого фахівця з достатнім культурним рівнем, який відповідає вимогам міжнародних стандартів [8, с. 3].

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

– введення в систему ціннісно-сміслових настанов світової та національної дизайн-діяльності;

– опанування основних принципів мистецтва дизайну;

– визначення характерних ознак видів дизайну;

– ознайомлення з методологічними особливостями дизайн-діяльності;

– розкриття закономірностей еволюції дизайну;

– опанування значення творчості найвідоміших майстрів із дизайну;

– формування досвіду мистецтвозначної діяльності студента, його просвітницької, дослідницької та художньої активності, спрямованих на визначення соціально-функціональної ролі майбутнього фахівця та способів його входження в соціальну практику, здійснення культурно детермінованих шляхів вирішення особистісних і професійних проблем.

Зміст занять з «Основ дизайну» автор пропонує на прикладі з робочої програми підготовки фахівців за Освітньо-професійною програмою 013 «Початкова освіта» у Рівненському державному гуманітарному університеті.

**Зміст занять із дисципліни «Основи дизайну»
Змістовий модуль I. Творчі основи дизайну**

№ п/п	Тема заняття	Зміст роботи	К-ть годин
1.	Вплив предметної творчості на розвиток особистості	Сприймання довкілля через мистецтво. Вплив дизайну речей на психологію людини. На основі синтезу мистецтв, комплексного поліфонічного впливу на особистість засобами «художніх мов» пробуджується неповторне почуття органічної єдності багатоканального внутрішнього світу людини з навколишнім середовищем	2
2.	Дизайн як вид творчої діяльності	Процес дизайн-діяльності. Стадії проектування. Види та рівні професійної діяльності у різноманітних сферах дизайну. Особливості відображення правил і вимог дизайну. Екскурсії до дизайнерських фірм та ознайомлення з їх діяльністю	12
3.	Функції дизайну в педагогічній теорії та виховній практиці	Місце і роль речей у соціокультурі. Активність впливу оточуючого штучного середовища на почуття, думки людини, на формування її світогляду. Дизайн-виріб як уособлення художньої культури певної верстви населення. Прямий та зворотний зв'язок дизайнера із соціумом	2

Змістовий модуль II. Графічний дизайн

1.	Художньо-образна мова дизайну	Поняття «графічна культура», «проектна культура». Сфери застосування проектно-графічних зображень. Розвиток самостійних суджень під час художнього конструювання. Замальовки з уяви. Декоративні колористичні композиції, їх використання у проектній графіці	2
2.	Засоби виразності у дизайнерських проектах	Стилізація форм. Колірно-графічне і предметно-виражене образотворення. Дизайн фірмової символіки, зразки фірмових стилів. Графічне перетворення літер алфавіту в товарний, фірмовий знак. «Ми емблеми та логотипи творимо з літер алфавіту»	2
3.	Дизайн друкованих засобів поширення реклами	Особливості відображення правил і вимог композиції в дизайнерських проектах. Шрифти та їх властивості. Плакат як різновид образотворчої діяльності. Створення рекламного плакату. «Вийде з-під пензля чи принтера плакат-реклама дизайнера»	4

Змістовий модуль III. Промисловий дизайн

1.	Параметри характеристики дизайн-виробу	Дизайн як проектна діяльність, яка займається художнім проектуванням елементів предметного наповнення середовища проживання людини, створених засобами індустріального виробництва. Розробка художнього проекту, функціональний аналіз об'єкта, ергономічне дослідження. Графічні начерки, декоративне малювання, створення макетів «Ми утворюємо легко горщики з яблук, із груш – глеки»	2
2.	Художньо-образне моделювання предметного світу	Особливості розробки предметів побуту та повсякденного вжитку. Проектування ретроспективних і сучасних іграшок. Проектування дитячих іграшок особисто привабливим методом художнього проектування та їх виготовлення. «Ми дизайнери, митці – різних іграшок творці»	4
3.	Предметне мислення в прагненні до гармонії	Поняття соціального значення в дизайні прикрас. Особливості проектування ретроспективних і сучасних прикрас. Проектування прикрас чи сувенірів привабливим методом художнього проектування та їх виготовлення. «Ми творці – майстри умілі прикрас, подарунків і сувенірів»	4

Змістовий модуль IV. Дизайн одягу

1.	Дизайн одягу як історично-культурне явище	Походження ниток і тканин. Краса, виразність форм і забарвлення предметів одягу. Основні стилі та тенденції розвитку. Створення колекції тканин і ниток. «Кожна нитка, весь наш одяг починається в природі»	2
2.	Проектування та формоутворення костюма	Види та призначення одягу. Національні ознаки в дизайні одягу. Мода як видозмінність форм одягу. Підготовка інформації про різновиди одягу різних національностей і його презентація. «Мода всіх нас надихає, форму одягу міняє»	2
3.	Особливості розробки індивідуального образу та стилю	Види художньої обробки тканин і ниток, оздоблення одягу. Виготовлення святкових костюмів до карнавалу. «Розшите сонцем святкове убрання у майстрів декорування»	6

Змістовий модуль V. Дизайн середовища

1.	Дизайн інтер'єру та його особливості	Естетичні та функціональні вимоги до інтер'єру. Композиційна будова інтер'єру. Відповідність художнього оформлення інтер'єру тематиці свят. Оформлення кімнати до Великодніх свят. «Власноруч до свята оформляємо кімнату»	4
----	--------------------------------------	--	---

2.	Дизайн екстер'єру та його особливості	Естетичні та функціональні вимоги до екстер'єру, композиційна будова його елементів. Експерсія по місту, фотографування найпривабливіших архітектурних споруд із метою виготовлення їх макетів. «Віковічні бачимо манери у дизайні екстер'єру»	4
----	--	---	---

Змістовий модуль VI. Ландшафтний дизайн

1.	Елементи наповнення ландшафтних територій	Роль зелених рослин у формуванні та оздоровленні штучних середовищ життя людини (малі архітектурні форми: зупинкові павільйони та комплекси, виставкові комплекси, кіоски, торгові точки, пропускні пункти, ансамблі для парків і міського простору; кінетичні та акт-об'єкти для присадибних ділянок, парків, скверів, дитячих майданчиків тощо). Художньо-декоративна та естетична функції квітників. Оформлення квітника. «Є один вид мистецтва чудовий – фітодизайн квітниковий»	4
2.	Гармонія мистецтва і природи	Мистецький і художній напрями у ландшафтному дизайні. Періодизація стилів у ландшафтному дизайні. Робота на присадибних ділянках. «На городі скрізь порядок у майстрів «художніх грядок»	4

Під час реалізації тематичних блоків основним способом організації діяльності студентів є метод проектів, яким передбачені словесне формулювання задумів, варіативна розробка графічних зображень і предметно-пластичне втілення проектів у пошукових макетах.

Завдяки проектній діяльності студенти отримують уявлення про особливості творчості художників-конструкторів (дизайнерів). Під керівництвом викладача під час колективного обговорення виконаних проектів вони враховують естетичні, функціональні вимоги до майбутніх виробів, потребу споживачів у виробі, їх зовнішню естетичну оформлення. Критеріями відбору пошукових макетів для їх подальшої технологічної розробки є естетичний вигляд, функціональність, попит.

На основі вибору естетично виразних, економічно обґрунтованих і ринково доцільних пошукових макетів розробляється послідовність виконання технологічних операцій для виготовлення серійних виробів, забезпечується відтворення пошукових макетів у виробничі або суспільно-значущі об'єкти праці. При цьому необхідно організувати різні способи взаємодії викладача зі студентами і студентів між собою з використанням ігрових ситуацій або тренінгів типу «дизайн-бюро», «конструкторське бюро», «відділ технолога». Такі нові форми взаємодії студентів вимагають наукового обґрунтування проекту як форми організації навчально-виховної взаємодії.

У результаті освоєння курсу студент повинен бути підготовленим до основних проблемних аспектів дизайнерської діяльності, вирішувати дизайнерські завдання з точки зору естетики та практики. Критеріями оцінювання очікуваних досягнень студентів є мовленнєво-інформаційна компетентність, графічні вміння, виконавська майстерність предметно-пластичних дій, сформованість ключових компетентностей. Кожний із критеріїв диференціюється за показниками рівнів складності відповідно до шкали оцінювання.

Висновки. Виділивши основні компоненти змісту занять із дисципліни «Основи дизайну», автор акцентує увагу педагогічної громадськості на потенціалі мистецтва дизайну в освітньому середовищі ЗВО, який потребує детальнішого опрацювання. Автор припускає, що участь студентів у розробці «світу речей» створює особливі умови для задоволення їх інтересів і потреб, формування художнього досвіду як необхідної умови вдосконалення освітнього середовища. Дизайн має стати не лише методом конструктивної взаємодії особистості із предметним довкіллям, але й новою перспективною формою взаємодії учасників навчально-виховного процесу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Даниленко В.Я. Дизайн : підручник для студентів ВНЗ, які навчаються за спеціальністю «Дизайн» / В.Я. Даниленко. Х. : Вид-во ХДАДМ, 2003. 320 с.
2. Михайлов С.М., Кулеєва Л.М. Основы дизайна. Учеб. для вузов / С.М. Михайлов. 2-е изд., перераб и доп. М. : Союз Дизайнеров, 2002. 240 с.
3. Никитина Е.В. Педагогические условия формирования творческой деятельности студентов средствами дизайн-подхода : дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Е.В. Никитина. -Якутск, 2006. 167 с.
4. Пищев С.Г. Художественно-проектная деятельность студентов педвузов в условиях дизайн-групп : дис... канд. пед. наук: 13.00.08 / С.Г. Пищев. Бийск, 2000. 186 с.
5. Тименко В.П. Початкова дизайн-освіта: теорія і практика формування конструктивних умінь особистості : Монографія / Тименко В.П. К. : Педагогічна думка, 2009. 381 с.
6. Шумєга С.С. Дизайн : навч. посіб. / С.С. Шумєга. К. : Центр навч. літератури, 2004. 300 с.
7. Фурса Оксана Олександрівна. Тенденції розвитку дизайн-освіти в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.01. Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. Житомир, 2014. 40 с.
8. Джерело за посиланням: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/30834>.